

Kováts Judit

Elszakítva (regényrészlet)

Médi néni élete hatodik éve a várakozás. Minden nap, a nap minden órájában várja a férjét, akiről továbbra sincs híre, szünidőkbén várja Zsuzsát, aki Miskolcon, a Fazekasban lett gimnazista, és vasárnaponként várja Andrást, aki hetente egyszer menetrendszerűen meglátogatja. Médi néni biztos pontnak számít a szétszakítottak életében: szükség esetén az ő címére lehet írni és táviratozni.

Vesztettül csiripelő madarak, tömény virágillat, buja, ősfás kertek, vasárnap az Orbánhegyi úton fölfelé baktatva András úgy érzi, mintha nem is Budapesten, a rohanó, nyüzsgő nagyvárosban járna, hanem valahol Kassán, a Bankó villasorán. Előre örül a Médi nénival töltött pár órának, mert megfelelkezhet DISZ-titkárról, párttitkárról, a kicsapásról és a csüggedésről Kinga miatt, akinek távollétében még a vasárnapi rituálé is átalakult: Médi néni dampfnudli helyett gyógyteát vagy kávét főz, majd fölteszi valamelyik Leona-nyitányt, mert Miki bácsi karácsonyi ajándéka óta a közös zenehallgatás állandó programjuk lett.

Médi néni köztudottan zeneőrült, s Miki bácsi enyhíteni szeretne volna a Zsuzsa hazaköltözése fölött érzett bánatát, amikor Miskolcon, a lóversenytéri ócskapiacra megvette neki a lemezjátszót mindössze kétszáz forintért. Kicsit szorongott, hogy mi lesz, ha odavész a pénze, mert kétszáz forintos soron kívüli kiadásokat nem nagyon engedhetett meg magának, miután kollektivizálták a földjeit, kísérleti gyümölcsösét beszántották, s hirtelen osztályidegen lett belőle, de bízott ügyes kezű órák barátjában, aki tényleg ügyes kezű, mert a lemezjátszó úgy szól, mint fénykorában.

Zsuzsát egy lemezjátszó természetesen nem helyettesítheti, Médi néni mégis maradéktalanul boldog az ajándékkal. – Mostantól akkor, amikor én akarom, és annyiszor, ahányszor akarom, meghallgathatok bármit! – ujjong az Ecserin tizenöt-húsz forintjával összevásárolt lemezeinek. Nem múlik úgy el hét, hogy ne menne ki az ócskapiacra, következőképp vasárnaponként első kérdése, hogy vajon mi az újabb szerzeménye, utána pedig, hogy Andrásnak van-e kedve zenélni? S neki természetesen van, mert azontúl, hogy a zene a rajzoláshoz hasonlóan magába szippantja és egy másik világba viszi, Médi néni valóságos zenetörténész, és élvezet hallgatni a meséit.

A villa kapuján belépve ugyanaz a kép fogadja, mint máskor: a locsolókanna a hortenziabokor aljába állítva, a fenyők alja gondosan fölgereblyézve, a hátsó bejárathoz vezető járda lesöpörve, a kirojtosodott lábtörő szorosan a küszöbhez illesztve. Szokás szerint hahózza nyit be a lakásba, de rossz érzés fogja el, mert Médi néni nem siet elé, s köszönését sem várva nem kérdezi, hogy „mit szereztem?”. A kishálóban, a foteljében ül, a szokásos szilvakék szoknya és kardigán van rajta, első pillantásra úgy tűnik, minden rendben, de nem, mégsem, haja szerteszét áll, mintha most bújt volna ki az ágyból, kezében egy darab papírt gyűröget, s azt dadogja, hogy meghalt.

– Ki? Kicsoda? – kérdezi András, s rémülten zongorázza végig magában az összes családtagot, közben alkudozik a Jóistennel, hogy jaj, csak ne anyja, apja, húga, és ne Berti bácsi legyen az. Médi néni még mindig nem válaszol, azt ismétli, hogy ilyen váratlanul és hogy epeműtétbe nem szoktak belehalni, aztán kimondja végre, hogy Andor az, a lőcsei kórházban a műtét utáni szepszisben halt meg, s nyújtja a gombóccá gyúrt táviratot.

András lassan veszi el, gondosan kisimítja, aztán csak nézi, nézi a darab papírt, rajta a két mondatot, majd fennhangon olvassa, hogy temetés június 30-án, Lőcsén, délután három órakor. Úristen, mi lesz velünk? – szorítja közben torkát a félelem, s első gondolata, hogy mindenáron látnia kell Kingát, beszélni vele, vigasztalni és bátorítani, hogy van jövő, szemtől szemben megmondani neki, hogy az életénél is jobban szereti, és az idők végezetéig vár rá, ha kell. Mészfehérből pipacspirosba játszik az arca, amikor zsebre gyűrve a táviratot eltökélten kijelenti, hogy elmegy a temetésre.

– Hogyan? Nincs útleveled! Ha kapsz egyáltalán, mire odaérsz, szegény Andort eltemetik!

Médi néninek igaza van, egy másodfokú nagybácsi nem az a személy, akiért egy Wildnert, akit teljes vagyonekobbzással sújtottak, akinek apja börtönben volt, s aki törvény szerint még mindig bűnös, beengednének Cseh-szlovákiába. Egyszer már próbálkozott és nem sikerült. Hiába állt sorba fél napig, ment vissza másnap és harmadnap, csak azt hajtogatták, hogy harminc nap a határidő. Nagymamát három hete eltemették, mire megjött a végzés, de az elutasítást még csak meg sem indokolták.

– Azt mondják, sokkal szigorúbb a határ! A víz biztonságosabb az erdőnél vagy a hegynél! A csónakosok négyszáz forintért átvisznek meg vissza is hoznak, éjszaka, két őrjárat között – ezt már Frici mondta, amikor szólt a fiúknak, hogy pár napig odalesz. Frici egyik albérlőtársa szintén felvidéki, s Izsánál jön-megy a Dunán, Frici tőle olyan jól informált.

Mint ahogy Médi néninek, úgy Fricinek is igaza van. A hírek szerint a magyar határőrök segítségével a múlté, ugyanúgy vadásznak a határsértőkre, mint a szlovákok, s tiltott határátlépésért éveket lehet kapni. Valószínűleg a Dunán, az éjszaka leple alatt kisebb a kockázat, mint az erdőben, ahol zörög az avar és reccsen az ág, s a hangot messzire viszi a szél, ugyanakkor számtalanszor megtette már az utat Kéked és Hernádfalva között, ismeri a Gyuri-gödör minden hajlatát, a Szurok és Domáska összes fáját, az ösvényeket és csapásokat, s ha megerősítették is a határőrséget, az nem létezik, hogy egy olyan eldugott határszakaszon, mint az övék, az éjszaka közepén járőrözzenek! Minél több az ismeretlen tényező, annál nagyobb a lebukás veszélye – csengnek fülébe Béla szavai –, s Komáromtól Lócse háromszáz kilométer, míg Kassától csupán százhusz, és szlovák papírok nélkül ez egyáltalán nem mindegy. A régi diákigazolványt, amelyben lakhelyként Dedinka pri Hornáde áll, nem mutathatja föl, mert magyar minisztérium állította ki, és apja egykori lakcímbeljelentő lapját sem használhatja, hiszen ránézésre ordít, hogy ő nem hatvanéves.

A temetésig három nap van hátra, de begyömösözi a holmiját a zöld hátizsákba, elbúcsúzik Médi nénitől és a fiúktól, s azonnal indul. Mindenki lázban ég. Médi néni egy medalliont nyom a kezébe Előd képével, hogy ha módja lesz rá, dobja Andor sírjába, Frici koronát szerzett, s ő hiába tiltakozik, hogy Zöldhalom-pusztán apjától kap majd, a zsebébe dugja, Nándi pedig tucatszor elismétli, hogy nagyon várják vissza, s nélküle nem mozdulnak.

Éppúgy, mint négyhetenként szombaton, amikor Kingához utazik, az első vonattal indul a Keletiből, éppen csak most megáll Zöldhalom-pusztán, hogy szüleiivel találkozzon, és Újhely helyett Hidasnémeti a célállomás. Valamilyest tart a határtól, mégis biztos benne, hogy nem lesz baj. Kékedről, Zoli bácsitól éjszaka vág majd neki, nem kell se Zsuzsához, se máshoz igazodnia, a maga tempójában hamar átér a hegyen, Hernádfalváról begyalogol Csányba, fölül az első kassai vonatra, Iglón át száll, s délután háromra, a temetésre biztosan odaér! Hajnalban az országúton szinte kizárt, hogy bárkivel találkozna, ha mégis, a Béla nénikéjétől kapott nyühetetlen Bar'a cipőben és a Bratislava jelvényrel úgy fog kinézni, mint egy szabadságos sportoló, és a szlovákja sem kopott még úgy meg, hogy amikor Kassán, az állomáson jegyet vált, gyanút ébresszen.

Éppúgy, mint szombatonként, Kingához viszi a vonat, de kettős érzés kavarg benne. Az örömet, hogy hamarosan láthatja és ölelheti, s nem tizenöt perc, hanem egy egész nap jut nekik, megfojtja a gyász és a keserűség, amiért Kinga apja idejekorán, kismemzive, üldözöttként úgy ment el, hogy övét kilátástalan helyzetben hagyta. A levélre, amelyben egy éve megkérte a lánya kezét, azt válaszolta, hogy reálsan nézve a helyzetét nem várhat semmit az élettől, a régi világ végérvényesen elsüllyedt, de a céljából, hogy egyetlen gyermeke jövőjét biztosítsa, akkor sem enged! Úgy tűnik, ez a jövő tőle messzire szakadva, valahol másutt van Kinga számára, kapaszkodjanak hát össze, s keressenek maguknak olyan helyet a világban, ahol hagyják őket békében élni! Ami ereje maradt, azzal azon lesz, hogy segítse őket az úton. Ez az erő azonban még az elindulásukig sem tartott, s most a koporsója mellett kellene kicsapárol, sürgőssé vált nyugatra szökésről és közös életről beszélni, meghányni-vetni, mi lesz Kinga anyjával egyedül, ki ápolja, gondoskodik róla, ha beteg, és miből fog egyáltalán megélni? Száz kérdés, de hogyan lehet őket egy temetésen fölteni?

Kékeden, Zoli bácsinál semmi sem változott. A kiskapu nyikorgására a fekete puli veszett farkcsóválással szalad elé, s hangos ugatással jelzi érkezését. A hosszú, tornácos fehér ház a domb tetején trónol, a házhoz vezető gyalogút mellett tátika, margaréta és szarkalábtenger virít, a repkény körbefolyja a kerekes kút kávját, a hátsó kertből kétszáz gyümölcsfa ontja a mézillatot. A padlásfeljáró alatt szabályos timpanont rajzolnak a golyónyomok, az egyik kémény félig leborotválva, a pince beomolva: a front nyomait még mindig nem sikerült eltüntetni. A veréce kítárva, a hosszú ámbitus egyik végében hagyma szárad, a másikban öblös, faragott háttámlás karosláda csábít a leülésre. De leülésről szó sem lehet, mert jön nagy sebbel-lobbal Zoli bácsi, s fölindulva dadogja, hogy „Amice, maga az?”, s miközben tereleti befelé, hangosan kiabálja a feleségének, hogy jöjjön gyorsan, rég nem látott, kedves vendégük van!

Zoli bácsi mosolygós felesége lisztes kézzel a konyhából érkezik, s férjével felváltva egyre csak kérdez: mindent tudni akar Áronról, a régi jó barátáról, a kedves mamáról, a cserfes kis Zsuzsáról és a gyönyörű szép ifjú hölgyről. Miatta vagyok itt – válaszolja András már bent, a hűvös szobában, s miközben szeme a matuzsálemkorú zöld cserép-

kályhán pihen, végigsorolja az otthoniakat, majd azt is kiböki, hogy mi járatban van erre felé. Zoli bácsi olyannyira nem lepődik meg, hogy azonnal tervet kovácsol: ha kettőkor indul, háromnegyed háromra Hernádfalvára, négyre Zsadányba, ötre Csányba ér, telihold van, világos az éjszaka, gyorsan fog haladni, a szél feltámadt, de remélhetőleg nem lesz eső.

– Maga nagyon sápadt – jegyzi meg Zoli bácsi felesége, amikor leteszi a forró levest az asztalra, s a vacsora végén méregetős feketekávét diktál bele.

Az idő időtlen; mint hajdanán apjával Hernádfalván, újból és újból átveszik az útvonalat, éppen csak most az ellenkező irányból. Tucatnyi szökés után a határsávot úgy ismeri, hogy fejből ötszázas léptékű térképet lenne képes rajzolni róla, de azért sorolja, hogy dűlőút, kukoricás, Gyuri-gödör, Szurok-alja, patak, Domáska.

– Biztos, hogy nem lesz baj – mondja végül Zoli bácsi, s ellentmondást nem tűrve jelenti ki, hogy a feleségének igaza van, nagyon sápadt, pihennie kell, ő majd örködik, s fél kettőkor fölébreszti.

Fényesen világít a hold, néhány kóbor felhő úszik csak az égen. A puli álmosan bújik ki házából, vakkant kettőt, de gazdája püsszegésére elhallgat, s némán, farkcsóválva kíséri őket a gyümölcsös végéig. A sövényt két szilvafa között drót fogja össze, amit Zoli bácsi néhány gyors mozdulattal kiold, ő kibújik, szapora léptekkel átvág a dűlőúton, de mielőtt eltűnne az embermagasságú kukoricásban, még visszaint a sövénybe olvadó alaknak.

Fúj a szél, zörgeti a kukoricást, mintha szekerek jönnének, meg-megáll, hallgatózik, de nem, mégsem, csak a képzelete játszik vele. Az erdőben gyorsabban halad, segítségére van a hold. A faluba beérve sehol egy lélek, még a kutyák is alszanak. Sietve végiggyalogol az alsó utcákon, majd a templomnál gondol egyet, és bemegegy a temetőbe, föl a dombra a Wildner-sírokhoz, a négy hársfa alá, amelyeket hatvan éve nagyapja ültetett. Ha nem akar idejekorán Csányba érni, itt meghúzhatja magát. Langymeleg az éjszaka, s nagyapja négy fűzfája akkora nőtt, hogy sátorként beborítják a dombot. A halottaktól nincs mit félni, gyermekkorában a mezei kóborlások után a fiúkkal is mindig itt pihentek meg. Elmajszolja a kenyeret, amit Zoli bácsi felesége csomagolt, a kulcsból hideg forrásvizet kortyol rá, bevackolja magát a domb tövében a fűzfa ágai alá, a dombtetőn nagyanyja, nagyapja, bácsikái, nénikéi, fölöttük a csillagos ég. Mélységes mély a csend, se kutyaugatás, se tücsökcirpelés nem hallatszik, s a halál nem ellenség. Nem kell harcolni vele, és nem kell legyőzni! A halálban elrendeződik az élet.

A rövid pihenő után átvág a mezőn, és se nem gyors, se nem lassú tempóban gyalogol az országyúton. Zsadányig egy lélekkel sem találkozik, a falu azonban már mozgolódik. A gazdák most lépnek ki a házukból és indulnak az istállóba a jószágot etetni, s a hídon is szembejön vele egy idősebb férfi, aki jól megnézi magának. Hangos „dobráranot” köszön neki, amire megemeli a kalapját, s némán továbbmegy. Zsadány után Csány jószerével egy ugrás, de a temetőben kicsit tovább időzött, úgyhogy megszaporozza lépteit. Vonatindulás előtt tíz perccel érkezik az állomásra, éppen annyi ideje marad, hogy megnézze a menetrendet és megvegye a jegyét. Csak Kassáig, mert háromnegyedórát kell majd várni a csatlakozásra, és az utasok többsége szintén odáig megy. Szlovákul beszél, koronával fizet, és a pénztáros úgy adja a visszajárót, hogy rá sem pillant. Könnyebben ment, mint gondoltam, sóhajt föl magában, és behúzódik a kupé sarkába, az ablak mellé. Szemben két zajdás asszonyosság, az ajtó mellett egy vasutasforma férfi, az asszonyok elmélyülten pletykálnak, a vasutas alszik, hál’ Istennek vele senki nem törődik.

A kassai pályaudvar egyetlen nyitva lévő pénztárlablaka előtt hét-nyolc álmos utas áll sorban.

– Lőcséig kérem – mondja a pénztárosnak, amikor ő következik.

– Oda-vissza?

– Csak oda – válaszolja, mert fogalma sincs, mi lesz a temetés után.

Az utolsó vonatot biztosan nem éri el, s az éjszakát valahol el kell tölteni, de Kingáéknak, gyásztól összetörve, a legkevésbé sem hiányzik a vendég. Azonban ő nem vendég, hanem családtag, az egyetlen, aki mellettük áll majd, vigasztalja és támogatja őket, mert a többi rokon szerteszét szóródott a világban, s rajta kívül nemigen lesz ott közülük senki. Nem várják, hiszen pontosan tudják, hogy ilyen rövid idő alatt lehetetlen beutazási engedélyt kapni, éppen ezért nagy lesz a meglepetés. Kinga, bármennyire le van sújtva, fölragyog majd, amikor meglátja, és addig már nem sok van hátra: Kassa-Igló mindössze egy óra, s a menetrend szerint Iglóról rögtön van csatlakozás Lőcsére, amely két megálló csupán. Nyolcvan kilométer és másfél óra, s már gyalogol is az állomásról a városba befelé: balra városfal, kaszárnyák és Ménhárd-kapu, jobbra temető, a kanyarból az ősi Probstner-fészek, Anna nagymama rezidenciája

kandikál, ahol Kingával, Zsuzsával, Előddel gyerekként oly vígan mulatták az időt. Anna nagymama nyaranta igényt tartott a rokon gyerekekre, s ők birtokba vehették a ház és a park majd' minden zegzugát. A szakácsnő szakmányban főzte a rakott krumplit, császármorzsat és szepesi virslit, lehetett sokáig ébren maradni, későig aludni, lármázni, rohangálni, a kínai pagodában bújócskázni, nagyobb korukban a Ringen korzózni, a harangtoronyba mászni, a Dursthoz, a Mária-hegyre és a Látókőhöz kirándulni. Lőcse és a Probstner-ház maga volt a megtestesült szabadság, egyedül a beomlott alagúttól tiltották őket. Azonban, ami tilos, még inkább vonzó, de a hatalmas köveket, amelyek rögtön a bejárat után útjukat állták, még ketten Előddel sem bírták megmozdítani, így be kellett érniük a nyaranta életre keltett legendákkal. Anna nagymama Jókait idézte és cáfolta, s a Fehér asszonyról új mesét mondott. Az alagút a forráshoz vezetett hajdanán, kijárata fönt van a Durstnál, a hegyoldalban, de rajta keresztül már csak azért sem masírozhattak be a labancok, mert jóval korábban beomlott, úgyhogy nem volt semmiféle áruulás, Lőcse egyszerűen kapitulált, s időse András még nem is volt olyan idős, amikor ezer aranyon megvásárolta a ménhárd-kapu és Lengyel-kapu közti városfalat, és megrendelte azt a fatáblára festett képet Czauczigtól, amit a falba töretett átjáróra szánt. A fehér ruhás, bíborpalástos nőben, ahogy kulcsot illeszt a zárba, és kezével hívogatóan int, kétségkívül van valami titokzatos, de hogy Géczy Juliannát ábrázolná, azt azóta gondolja a világ, hogy Jókai Lőcsén vendégeskedett és megírta regényét.

– Úgy volt, nem úgy volt, nézzétek meg a Fuchs lányok portréit, és döntsetek el magatok! – mondta nagymama, s ők a képek előtt lecövekelve egyre csak keresték a hasonlóságot.

– Amália modellként szóba sem jöhet – jelentette ki ő, s a többiek mind egyetértettek, ellenben Karolinával nem bírtak zöld ágra vergődni. Volt olyan nyár, amikor csöppet sem hasonlított a Fehér asszonyra, másszor annál inkább, Kinga és ő egymással keresztben váltogatták a véleményüket, ellenben Zsuzsa következetesen azt mondta, amit Előd, akiért kislányos szerelemmel rajongott.

Fehér asszony, a két Fuchs lány, egyik mostohaanyja, másik felesége ifjú Andrásnak, aki már vak, s akit féltestvére, a tízéves kis Polly vezetget a félkész parkban, Polly férje, a szabadságharcos Viktor, a pesti Neugebäude rabja és Lőcse polgármestere, a világszép Jancsó Zsófi Mater Dolorosaként megfestve a jezsuita templomban és férje, a gyilkossá lett öngyilkos Adolf: nyomuk sincs már, a családi legendárium őrzi az emléküket csupán. Elkoboztak és államosítottak mindent, ami az övék volt, a városfal előtti virágos, gyümölcsfás zwingerekből szemétkerakó lett, s a Fehér asszony képét akkor sem lehetne látni, ha a helyén volna, mert az átjáró előtt égig ér a gaz. A park gyöngykavicsos ösvényein betegek sétálnak, mert Anna nagymama háza most kórház, azonban nem valószínű, hogy Kinga apja itt halt meg, inkább a följebb lévő poliklinikán, hiszen a sebészet ott van. A Probstner-házig egyébként nem fog elmenni, éppen csak egy pillantást vet majd felé a temető sarkáról, aztán lefordul jobbra, végigyalogol a kerítés mentén, látószögébe beúszik Polly, Adolf, Viktor és a többiek sírja, de nem törődik velük, gyorsan átmegy a kishídon, hogy a patak túlsópartján, a Rozvojon megkeresse azt a négyemeletes társasházat, amelynek kis lakására Kinga apja az erdőszege nyomorúságból annyira vágott, de aminek komfortját nem maradt ideje élvezni.

– Vaše doklady, prosím! – szakítja ki egy érces hang a képzeletbeli utazásból.

Meglepődve fordul hátra, egy másodpercig erősen gondolkodnia kell, hogy kik ezek, és mit akarnak, aztán hideg félelem fut végig rajta, s alig észrevehetően megremeg a hangja, amikor azt válaszolja, hogy sajnos nincs nála semmilyen igazolvány.

Apjával Zöldhalom-pusztán, Zoli bácsival Kékeden, majd egyedül a hernádfalvi temetőben virrasztva és a csányi vonaton alvást színelve százszor végigvette az útvonalat, elismételte az átadandó üzeneteket, ellenben arra, hogy mi lesz, ha igazoltatják, egyszer sem gondolt. Pedig kellett volna, hiszen Kassa nagyváros, közel esik a határhoz, egyáltalán nem meglepő, hogy a pályaudvaron rendőrök cirkálnak! Ez a kettő is rutinszerűen végzi a feladatát, nincs bennük semmi ellenségeség, de nem vallhatja be nekik, hogy szökött a határon, mert rögvést lecsukják, és akkor biztosan nem jut el Lőcsére! Többet élt Hernádfalván, mint Budapesten, Kassán járt gimnáziumba, folyékonyan beszél szlovákul és tulajdonképpen bárkivel megtörténhet, hogy otthon hagyja az iratait – gondolja, amikor úgy dönt, hogy itteni lakosnak adja ki magát.

Hogy hívják? Hol lakik? Hová utazik? – záporoznak a kérdések, s miközben próbál magabiztosan és szavahihetően válaszolni, azért imádkozik, hogy engedjék tovább. Azonban nincs ereje az imának, és úgy tűnik, a válaszai sem elég meggyőzőek, mert a fiatalabbik szemében gyanú villan, s azt mondja, hogy bent, a kapitányságon kell tisztáznia magát.

– Jaj, ne – szakad ki belőle a verdikt hallatán –, a menyasszonyom apját temetik, háromra Lócsére kell érnem! –, és kétségbeesésében még azt is megígéri, hogy visszafelé önként jelentkezik. Ezzel azonban inkább ront, mint segít a helyzetén, mert az idősebbik foghegyről veti oda, hogy ne nézze hülyének őket, s azzal kattant a bilincs, és már viszik is a pályaudvar előtt várakozó rendőrautóhoz.

Bocskai körút, Erzsébet tér, Erzsébet körút, sorolja magában a régi utcaneveket, egy pillanatra a látószögébe kerül a strand, a Schalkház Szálló, Lendvaiék háza, ahol gimnazistaként lakott, de alig van forgalom, s gyorsan a Rákóczi körüti rendőrkapitányság palotájához érnek. A háromemeletes, hosszú épülettömb sorompóval, fegyveres őrséggel inkább hasonlít kaszárnyára, mint palotára, különösen a Hunyadi utcai kapu felől nézve, ahol behajt velük az autó. A két rendőr, mint valami csomagot adja át az ügyeletesnek, s máris kihallgatásra viszik. Az első emeleti folyosó irdatlan hosszú, a végében, az egyik iroda előtt sokáig kell várakozni. Az őr egy darabig mellette ül, amikor magára hagyja, egyszerűen a padhoz bilincseli. Civil- és egyenruhások jönnek-mennek, rá ügyet sem vetnek. Az iroda, ahová egy jó óra múltán bekísérik, teljesen szokványos: a párnázott ajtóval szemben íróasztal magasra tornyozott ügyiratokkal, jobbra tőle egy másik írógéppel, a sarokban fehér porcelán mosdókagyló, rajta két vastag falú üvegpohár, székek, szekrények, a falon Sztálin és Gotwald portré, mellettük falióra, amely szerint még tizenegy óra sincs, és ettől feléled benne a remény.

A civil ruhás férfi, aki kihallgatja, századosi rangban van, legalábbis az őr megszólítása szerint. Udvarias, de határozott, pattogó hangon teszi föl a kérdéseket, s kopogni kezd az írógép. A gépirókisasszony sovány, száraz nő vizenyős szemekkel, amikor nem ír, mereven a levegőbe bámul.

– Maga szándékosan félrevezette a hatóságot azzal, hogy hernádfalvi lakos – dörgi a nyomozó, amikor elveszi a táviratot, amellyel igazolni szeretné, hogy valóban Lócsére utazik, és ott háromkor tényleg lesz temetés.

A papír a belső zsebében gombóccá gyűrődött, a széle is szakadozott, azonban a Budapest, Orbánhegyi út 27. tökéletesen olvasható rajta.

– Kijje magának ez a Rády Bertalanné és az állítólagos Engelhart Andor? – csap le a címzésre a százados, s kezdődik előlről, hogy neve, lakása, születése, és most már nem szabad hazudni, mert a kémkedés gyanúja életveszélyes lehet, úgyhogy enyhén remegő kézzel átnyújtja magyarországi bejelentőlapját, és sokadjára is hajszálpontosan ugyanazt mondja: Hernádfalván született, Kassán járt gimnáziumba, de '44 óta Budapesten egyetemista, szülei szintén Magyarországon élnek, Rády Bertalanné a nagynénje, Kinga a menyasszonya, de csak minden hónap első szombatján találkozhatnak Nové Mestóban, a hídon tizenöt perc határbeszélgetésre, amit a szlovák parancsnok engedélyezett nekik éppen egy éve, azért szökött a határon, mert beutazási engedélyt három nap alatt lehetetlen szerezni, a temetésen viszont feltétlenül ott szeretne lenni.

– Ismeri a Nové Mesto-i parancsnokot? – ragadja ki vallomásából a nyomozó a határbeszélgetéseket.

– Leendő apósom, vagyis a volt apósom, illetőleg a menyasszonyom apja – zavarodik bele a halott Engelhart Andorhoz fűződő kapcsolatába – viszont igen, vele iskolatársak voltak.

– Nocsak – nézi fürkészsze a százados, aztán továbbdiktálja a jegyzőkönyvet. A falióra kismutatója lassan, alattomosan kúszik előre, már a tizenkettőhöz közelít, amikor fölhangzik a parancs: vigyék a fogdába, s azzal a halvány remény, hogy valami csoda folytán mégiscsak továbbutazhat, végérvényesen szertefoszlik.

Az alagsorban a tizenkettes cella keskeny, szűk ablakán rács, a vastag tejüvegen nem jut be fény. Az egyetlen szabad priccsen nincs semmi, a csupasz deszka szinte világít a félhomályban. Egy idősebb, bajszos, szakállas és egy fiatalabb, csupaszképzű férfi ül a másik két priccsen. Szavukból úgy veszi ki, hogy az idősebb vendéglős és valutázásért van bent, a másik amolyan selyemfiú vagy inkább strici, mert másról sem beszél, mint az éjszakai életről és az örömlányokról.

Az időt délután háromig még számon tartja, utána nem érdekli semmi. A cellatársak kérdésére automatikusan mondja a nevét, s hogy tiltott határátlépésért hozták be, temetésre igyekszik Lócsére, de Kingát nem említi. A vendéglős cukor- és olajárakról meg valutaárfolyamokról beszél, mert a temetés ellenére is azt gondolja, hogy az új fogoly csempész, a selyemfiú rögtön profi ügyvédet ajánl, olyat, aki bárhonnán kiviszi – csak pénzkérdés öregem, biztatja és még kacsint is hozzá –, s neki eszébe jut a cipőjében a dollár, amit Bélától kapott, de eszébe jutnak Béla szavai is az ismeretlenről és a lebukás kockázatáról, és a selyemfiú bármilyen jóakarátúnak tűnik, akkor is idegen, úgyhogy lerázza azzal, hogy egy szál ruhában kapták el, egy vasa sincs. A vendéglős rendkívül tájékozott, kívülről fújja a büntetési tételeket, és kapásból mondja, hogy ki fogják toloncolni, de két évvel biztosan megússza, amire ő

egykedvűen bölint. A nagy nyugodtság azonban csak látszat, belül hangosan dörömböl a szíve, és tehetetlenségében törni-zúzni tudna. A pár lépésnyi helyiségben azonban lehetetlen bármit is összetörni: a tizenötös villanykörte bedrótozva, a priccс olyan erősen a falhoz csavarozva, hogy Toldi Miklós sem bírná kirángatni a helyéből, az ablaknak csúfolt lyukat egy magasugró sem érné el, és a vasajtóban egyetlen rúgástól eltörik a láb. Különbön pedig, aki nem képes féken tartani az indulatait az gyenge, és a gyengék elbuknak – csengnek fülébe apja szavai. Ő nem gyenge és apja, aki mindig, minden körülmények között tudja fegyelmezni magát, s legfőljebb hangja remegése árulkodik a belső viharokról, végképp nem gyenge.

Rendőr, börtönőr, milicista egyre megy, egyik sem dajka, erről Béla, akit nem egyszer véresre vertek, sokat tudna mesélni. És apját? Vajon őt verték? Nem beszélt róla, csak Tilfről, a botanikus mérnökről és a rozgonyi cigánybandáról mondta a vicces történeteit olyan jókedvűen, mintha nem is kényszermunkán lett volna. Pedig kezét vérhólyagok, bevarrasodott és friss horzsolások borították. A romeltakarítás és planírozás sebei, amiket a ruha nem fedett el. „Amint lehet, visszamész az egyetemre” – jelentette ki az utolsó látogatások valamelyikén ellentmondást nem tűrően. „Lehetetlen, nem hagyhatom magukra őket” – mondott ellent neki mégis. Nagyanyját harmadszor érte agyvérzés, anyja a kórház után árnyéka önmagának, Zsuzsa a korábbi évekhez képest mintha kevésbé kékült, lilult volna, de a szívbillentyűje olyan, amilyen, és vigyázni kellett rá. Az egyedülletben makrancos lett, naphosszat a diófán tanyázott, és csak azért is bement utána a Hernádba. Szeme csukva, arca viaszfehér, szája helyén keskeny csík, Úristen, le ne álljon a szíve, imádkozott magában, miközben tiszta erőből törölte, dörzsölte és masszírozta, de egy örökkévalóságba telt, mire visszatért belé az élet, s mosolyogva ráförmedt, hogy mindjárt megfojtja.

– Csak fáztam kicsit, de nem voltam se kékebb se lilább, mint máskor, és különben sem vagyok beteg – ezt már a régi Zsuzsa mondta, akivel makrancossága ellenére is lehetett azért értelmesen beszélni.

– Apa börtönben, anya kórházban, nem szomoríthatod őket! Velem kell beérned, tudomásul kell vened, hogy most mindkettőjük én vagyok!

– Rendben, nincs több Hernád, te vagy a főnök, de ne szólj nekik! –, s azzal felnőttesen kezét nyújtott.

„Lehetetlen nem létezik!” – intette apja búcsúzáskor a repülőtéren. „Anyád meggyógyult, hamarosan kikerülsz innen én is, te pedig szeptemberben indulsz vissza!” Anyjának is ez volt a kívánsága. „Krumplit és babot jobban tudok főzni, mint ti” – nevetett, és Rády nagymamát emlegette, akire most, hogy hozzájuk költözött, számíthat. „Egymás hegyén-hátán ebben a két lyukban – mutatott körben a majori lakáson –, egy éhes szájjal legalább kevesebben leszünk! Nem úgy gondoltam, ne haragudj!” – bánta meg rögvest a viccelődést, és elcsuklott a hangja.

De ő egyáltalán nem haragudott, hiszen tény és való, hogy hatan voltak nagymama párszáz koronás nyugdíjára, de hirtelenében más, mint hogy hozok Pestről sztreptomícint, Miki bácsi vagy Médi néni segít beszerezni, nem jutott eszébe, ez azonban legalább olyan sután hangzott, mint anyja biztatása, még akkor is, ha rendelet szerint magyarak azokban az időkben tényleg nem kaphattak antibiotikumot.

Cipője párna, árnyéka tükör, a sors a kassai fogda tizenkettes cellájában ismétlődik. Zárkaajtók dörrenése, az örök szöges bakancsának csattogása, a villanyégő drótháló szabdalta sugarai a plafonon, deszkapriccs, cementpadló, kübli és poloskák, minden ugyanaz. Itt raboskodott apja is, mielőtt a repülőtérré hajtották romot takarítani. Feketével, a zsadányi tiszteletessel, az ügyvéddel és a többi magyarral, milicisták kíséretében, Husz János megégetésének napján, a csehek nemzeti ünnepén, a járókelők köpködésének, gúnyolódásának kiteve. Őt nem köpködték, gúnyolták, csak jól megbámulták az állomáson. Aki sietett, lelassított, aki várakozott, feléje fordult. Nem kerülte a pillantásukat, direkt a szemükbe nézett. Rendőrök között, bilincsből senki sem ártatlan – ezt olvasta ki mindenkiyéből.

A cellatársak sem gondolják másképp. Valutaüzér, strici, csempész vagy határsértő egyre megy, de legalább szlovák-magyar ellentét nincs köztük. A nemzetiség itt nem számít, a hasonzorúek a hatalom ellenében összetartanak. Minden bizonnyal akad a foglyok között spicli is, de a vendéglős és a selyemfű biztosan nem az. Amikor a vendéglőst visszahozták a kihallgatásról, azt mondta, hogy a százados róla is faggatta, végül azonban a temetéssel megelégedett. Ez a temetés jó, tényleg jó – tette hozzá elismeréssel –, kár, hogy sűrűn nem lehet bevetni!

A stricit szintén kihallgatták, egymás után többször is, róla azonban úgy tűnik, elfelejtkeztek. Egy hétig ismerkedik priccse végében, a falhoz kuporodva a kassai éjszakai élet és a feketepiac rejtelmével, amikor a déli híg borsó után mégiscsak kicsapódik a cellaajtó, az őr elkurjantja magát, hogy „Wildner kifelél!”, egy kurta „do videnija”, s

azzal a vendéglős és a selyemfű örökre eltűnik az életéből. Az ügyeletes, miközben visszaadja a hátizsákját, és aláírhatja vele az átvételi papírt, annyit mond, hogy a Nové Mesto-i vámparancsnok igazolta a szavait, és átadják a magyar hatóságoknak.

A zöld ávosok békén hagyták, szótlánul ülték végig a dzsipben az utat Hidasnémetitől Miskolcig. A Zsolcai kapui rendőrkapitányságon a párnás ajtó hangtalanul csukódott be mögötte. A jól fésült, fiatal százados udvariasan hellyel kínálta, majd íróasztala fiókjából papírokat és egy gumibotot húzott elő. Egymással gondosan párhuzamba állította őket, s hosszú ujjjaival ide-oda ugrálva dobolni kezdett. Párnás ajtó, vékony, keskeny száj, hosszú, doboló ujjak, akkurátusan párhuzamba állított gumibot, a falon Sztálin, Lenin és Rákosi hármasa mellett még egy portré: Dzerzsinszkij, a szakma védőszentje, a ház őrangyala. Nem lehetett nem félni.

A szökésre menyasszonya apjának temetése miatt kényszerült, és nem, nem csempészett semmit, és nem ismer egyetlen csempészt sem – próbált nyugalmat erőltetve magára a kérdésekre válaszolni. Úgy tűnt, sikerül; a százados ujjjaival szünet nélkül dobolt ugyan, de hangját egyetlen egyszer sem emelte föl, s a jegyzőkönyvet is szárazon diktálta a gépirónak.

Már másnap átvitték a Fazekas utcai törvényszék fogdájába, ahol még inkább úgy érezte, hogy elfelejtkeztek róla, mert az első kihallgatást követően hosszú hetekig nem történt semmi. Feketézök, csempészek, kulákok, nyolcan-tíz-en egy négyszer négy méteres cellában, mindannyian ítéletre várva. A koszt rettenetes volt: reggel és este egy bögre kávé, délben leves, este húsz deka kenyér, rövid idő alatt egymáshoz soványodtak.

A második hónap vége felé jelent meg a kirendelt ügyvéd, egy pocakos, középkorú, jó kedélyű férfi, aki egy kézlegyintéssel intézte el az ügyét:

– A tényeket nem lehet cáfolni, hiszen elfogták, kiadták, s ott van, ahol van – mutatott körbe színpadiasan, és döcögve nevetett hozzá. – De legalább nem a nyugati határt sértette meg, Csehszlovákia baráti ország, nem lesz baj, két évvel megússza, értesítem a szüleit – ígérte, s elviharzott.

A tárgyalás nem tartott tovább egy negyedóránál. Ügyvédje szót sem kapott, ő két mondatot, ha érkezett mondani. Amikor ítélethirdeteskor a sovány, szürkearcú, horgas orrú bíró kimondta, hogy négy év nyolc hónap, elsötétült a terem, s a kényszermunkatábor és Tiszalök szavak mintha hordóból érkeztek volna. Az ór karjánál fogva volt kénytelen megtartani. Azon kívül, hogy „Nem állt módomban a szüleit értesíteni!”, nem emlékszik, hogy az ügyvéd mondott-e valamit. Többé nem látta.

Ha nem egy ripacs a kirendelt védőügyvéd, valószínűleg akkor sem történik másképp. Mégis, az utolsó pillanatig reménykedett, s bármennyire irracionális volt ez a reménykedés, amikor a fellebbezését is elutasították, úgy érezte, hogy Kingától elszakítva négy év, nyolc hónap, ezerhétszáz nap annyira hosszú, hogy nem ér véget sosem.